

Masajové krev a mlíko

Věra Nosková a Tomáš Nosek

Z kapitoly

Jak žijí a v co věří Masajové

V městečku Kiberashi jsou tři možnosti ubytování, ale všude mají obsazeno. Kde dnes v noci složíme hlavy? Venku se spát nedá, ožral by nás hmyz, možná i něco většího. Třeba mají Masajové v té své vesnici nějakou chýši pro hosty, představuji si.

Natlačili jsme se všichni do terénního rozhrkaného vozidla, které nás za úplatu mělo dovézt z Kiberashi do rodiště našeho Mashudy. Auto muselo pojmout ještě několik pytlů s rýží, kukuřicí a cukrem, balík čaje, balenou vodu... To vše zaplatila německá podnikatelka Martina, abychom si získali přízeň a vstřícnost Mashudovy masajské rodiny. Pořádila to za sumu, kterou by stál v Německu oběd pro pár přátel v lepší restauraci. Vzadu seděla Mashudova matka Ifama, jeho babička a sám Mashuda, v prostřední řadě my tři, bílé tváře zvaní zde mzungo, vedle řidiče se vtěsnil další místní muž. Mashuda se těšil na svou rozvětvenou rodinu, doma konečně svlékne maskáčové bermudy a tričko bez rukávů, a zahalí se do masajské šuky, do ruky popadne bicí hůl, k pasu si připne rezatou mačetu v pouzdru, bude opět komunitou uznávaným mužem, což musel mezi námi jaksi oželet. Je to starý psychologický mechanismu, když za někoho věčně platíte, nevzhlížíte k němu. Zatím se ke své masajské identitě hlásil hlavně náramky z drobných bílých korálek na zápěstí i kolem kotníků, které pro všechny členy kmene vyrábějí masajské ženy. Rád ale nosil i ostře rudou Adidas bundu na zip s kapsami, nášivkami a nápisy, kterou mu Martina darovala, a její nádheru ještě vylepšil delším náhrdelníkem se třpytivými plíšky, zlatavým řetězem a dalším řetízkem s přívěskem z mince, dále pak měl na zápěstí i kolem kotníků několik náramků z bílých drobných korálek s akcentam barevných. Od Martiny pak dostal dva její nápadné stříbrně se tvářící prsteny. Z drobných a krásně vykroužených oušek mu stékaly sněhobílé šňůrky od sluchátek – špuntíků, na pozadí kůže v barvě hořké čokolády vypadaly nádherně. Tolik popis eklektického modelu našeho gramotného divocha.

Martina s ním upekla takovýto plán; předáme jeho rozvětvené rodině dárky, kožený kopací míč a sportovní dresy chlapům, ženám bižuterii a oblečení, dětem sladkosti. Vše, co by se mohlo jeho blízkým hodit a líbit si Mashuda už dávno vybral a napěchoval tím naši velikou tašku na kolečkách. Martina navíc věnuje jeho rozvětvené rodině jistý obnos, za nějž se nakoupí potraviny a zakoupí se i jejich koza, která bude na naši počest zabita a upečena, na níž si všichni pochutnáme. Oni nás za to bez problému přijmou, budeme moci u nich bez omezování fotit a dostaneme od žen

několik korálkových náramků. Jsme natěšení a velmi zvědaví na to, jak vypadá masajská vesnice, jak tam lidé žijí.

Plecháč zachrčel a nadskočil, vyjeli jsme, tvrdě nadhazováni nezpevněnou vozovkou s výmoly, cestou pokrytou načervenalou hlínou a poházenou kameny. V autě pro sedm lidí nás jelo chvílema až devět deset, ale to už známe. Rachotina občas nějakému kolemjdoucímu zastavila, kousek se svezl, předal řidiči bankovku a vykmitnul u příštího shluku chýší. Řidič pak zabočil doprava a pokračovali jsme vymletým úzkým úvozem.

Větve trnitých keřů po nás chňapou, švihají do zpolá otevřených oken. Auto se naklání téměř až k převržení napravo nalevo, snažím se naklánět pokaždé na opačnou stranu, abych ho trochu vyvažovala, a vyzývám k tomu i ostatní, ale marně. Skvělá řidička Martina, zvyklá na evropské silnice, prožívá tu kaskadérskou jízdu ve stresu. Vykřikuje, choulí se do kuličky aby spíš přežila převrnutí plecháče, zde tak vzácnou, růžovou tvář schovává v dlaních a mezi bédováním bere v jednom kuse boží jméno nadarmo. Já nemám řidičský průkaz, tak mi nedochází, co se snadno může stát. Do toho řve z autorádia africký rap, který s bédováním Martiny, občasným ďábelským zasmáním pobaveného řidiče a kovovým rachtáním orvaného plecháče vytváří zvukovou kulisu filmového hororu.

Konečně jsme tu! V bomě. Což je v masajštině název pro masajskou vesnici.

Táhneme kufry a tašku na kolečkách, stoupáme otřesení pekelnou jízdu po mírném návrší k několika nízkým chatrčím s rovnou střechou, vyrobených z proutí a zamáznuté hlínou. Kolem nich se začínají rojit barevné postavy. Chýše nemají okna ani dveře, jen vchodový otvor.

Tyhle malé tmavé bungry staví prý výhradně ženy. Kostru chatrče tvoří tyčky z větví zaražených do země a provlékané napříč tenčími větvemi, stejným způsobem mě naučila babička vyplétat štipovačkou díry v ponožkách. Na tuto jednoduchou mřížku se pak nanáší směs hlíny, trávy, spojovací stavební hmota se ředí močí, obohacuje se kravinci a popelem, tato fáze u ponožek odpadá, to vše pak vysuší a zpevní slunce. Uvnitř bývá ohniště, jenže ten prostý příbytek nemá odvod kouře, no ale dým, v němž vlastně celý život Masajové spí a vdechují ho, zahání mouchy. Jejich plíce se takto udí už prvního nádechu, ani se nedivím, že tu nejsou k vidění staří lidé, kromě Mashudovy babičky, které by mělo být něco přes padesát, takže je jen o málo starší než svěží vysportovaná Martina. Pokud uvnitř právě nehoří oheň nebo si nelze posvítit baterkou, je tu tma tmoucí. Ptám se opatrně na nějaký zdroj vody, není tu, Masajové nehloubí studny, neboť tradice jim zakazuje *zraňovat zemi*, pro vodu chodí ženy s mulou dva kilometry k řece. No a za vyprazdňováním se uchylují do okolní krajiny. Jsem oběť hygienických návyků, takže mě hned šťouravě napadá, jak to zvládají bez toaletního papíru, a kde si pak umyjí ruce? Ale neptám se, snadno si odvodím, že si ruce nemyjí. Ani jiné části těla, které po omytí mnohdy volají, ba křičí. Tanzánci se dožívají v průměru jen něco málo nad padesát let, jejich Masajové na tom nebudou líp.

Že by se na tom podílela i nedostačivá hygiena?

Krajina je tu celkem úrodná, půda spíš písčitá, určitě je tu spodní voda... Jenže víra a tradice jim zakazují hloubit studny! Je to na palici. Náboženské a společenské zvykové příkazy a zákazy jdou často tvrdě proti prospěchu člověka, proti radostem života, a čím jsou ohavnější a stupidnější, tím ochotněji jsou dodržovány. Jsou prý součástí identity etnika, kmene, národa, náboženské komunity. Tradice nám namlouvají, že naše existence má nějaký vyšší smysl, že se lišíme od jiných skupin, jejichž tradice nejsou tak osobité, dramatické nebo líbivé a vehementně dodržované. Tradice zasahují drze a poroučivě do našeho intimního života, upravují vztahy mezi muži a ženami, téměř vždy jedněch na úkor druhých, většinou to odnesou fyzicky slabší ženy.

Slunce tu hřeje a září jak divé, stačilo by pár slunečních panelů, aby si mohli svítit v těch svých hrobkách žárovkami, pár solárních zahradních lamp, které by jim v noci nasvítily okolí. Ženy by mohly mít kolem domků záhonky a pěstovat si kytky nebo zeleninu či ovoce pro děti, ale tradice tomu nepřejí, nesmí nic zasadit!

Přicházejí nás přivítat ženy a děti, mladí muži nám podávají ruce, ale co mě udivuje, milí čeští trempové a vandráci s vodáky, masajští muži při podání ruky *zalamují palec*, přesně tak jako vy. Zírám na to a se smíchem v duši vzpomínám, jak jsem to zpočátku neuměla a styděla se mezi Jirkovými kamarády za svou neobratnost. Teď mi to jde jedna báseň, zalamuju jeden černej paleček za druhým. Všichni mají na sobě šuky, což jsou většinou dva kusy látek zavázaných na uzly. Spodní obepíná boky a bývá zavázaný v pase, vrchní na ramenou, ženy jsou převážně ve fialové a modré, muži v látkách se vzorem. Zvláště děti mají své haděrky s dírami a zaprášené, ale dlouhé šňůry s korálky a náramky na zápěstí a kolem kotníků chybějí málokomu. Někteří jsou bosí, jiní si obuli umělohmotné pantofle a hlavně muži mají na nohou boty vyrobené z pneumatik.

Urostlá, maminkovsky oplácaná matka Ifama se na nás jemně usmívá. Bílé přívěsky jí visí z vytahaných ušních lalůček až k ramenům a přecházejí v množství náhrdelníků. Ze šuky jí do strany trčí holé ňadro, no ale ženská prsa tu nemají erotickou funkci a nikoho nezajímají, kromě kojených mimin. Je matkou čtyř dětí, byla manželkou Mashudova otce. Ten před několika lety náhle zemřel a zanechal tu po sobě čtyři manželky a dvaadvacet dětí.

Masajské dvojice většinou neoddávají úřady ani církve, nejde tudíž o právoplatné manželství, a mnohoženství se tedy nedá stíhat. To je Masajům jedno, mají své vlastní nepsané zákony. Stát by Masajům nepovolil brát si za manželky nezletilá děvčátka a pořizovat si manželek víc, i z toho důvodu vnímají masajští chlapi stát a úřady jako nepřátelské. Ifama se znovu *provdat* nesmí, ostatně co by z toho měla? Rodinu teď kočíruje Mashudův strýc, umí prý číst a psát, trochu anglicky a nosí kalhoty a tričko, líp se mu tak jedná s úřady. K úživě a řízení velké rodiny s mnoha malými dětmi se přidal též Mashuda a jeho bratr. Vše nasvědčuje tomu, že si teď Mashuda upevnil pozici a zvýšil prestiž tím, že přivedl tři bílé tváře, včetně štědré Martiny. Je to pašák.